

Теория, история, опит, полемика

Театралната реформа и АКТ-УНИМА, България (в документи)

Отново настана време за реформи в театралното дело. И както най-често се случва у нас, тяхната недообмисленост и вътрешна противоречивост, неясните цели, които се преследват с тях, и опасенията, че покрай мръсната вода на наследството ще бъде изхвърлено и здравето бебе (плод на същото това наследство) – всичко това предизвика външния и несъгласия в съсловие.

Асоциацията на куклените театри – УНИМА, България реагира на променящата се ситуация. Тя направи редица предложения, за пореден път публично изрази своите тревоги за развитието на кукления театър у нас, излезе със свои мотивирани становища по дискутираните документи, предложени от Министерството на културата...

Тук публикуваме части от документите от тази активност на АКТ-УНИМА, България. Те нямат претенция за пълнота при обхващането на проблемите, по-скоро обръщат внимание на някои въпроси, предлагат идеи за въвеждане на нови механизми за регулиране на някои явления в живота на кукления ни театър и т.н.

Тревогата, съдържащата се в тези документи, е продуктивна, а не самоцелна. Те са адресирани до институции, които би трябвало внимателно да се вслушат в предложеното. И също така аргументирано и публично да му отговорят...

Убедени сме, че развитието на ситуацията с реформата на театрите, не намалява конструктивния потенциал на тези документи. Те най-малкото ще останат като свидетелство, че АКТ-УНИМА, България е защитавала художественото и духовното съдържание на кукленото изкуство, биела е камбаната срещу опасността да се насочи театърът ни към прекомерна комерсиализация, че е била загрижена какво и как гледат нашите деца...

куклено театрално изкуство, явяващо се като един от основните разпространители на уникалната ни култура.

Затова си позволяваме да заявим, че куклените театри желаят промени, но промени съобразени със спецификата на създаване и разпространение на кукленото изкуство, отчитащи ценностно възпитателната му роля в живота на нацията. Механичните съкращения на бюджетите, например, които се извършват на този етап, се явяват пагубни за и без това работещите под ръба на „санитарния минимум“ състави. Това застрашава продължаването на основната им дейност, която пък е единственият им шанс за изгъждане от кризата.

В същото време ние приветстваме заявените вече намерения за претинаване към самостоятелни бюджети, субсидирани не институцията, а потребението на художествения театрален продукт от страна на зрителя. Важното обаче е механизмите определящи тази субсидия в бюджета, да отчитат социалната цена на произведението на изкуството наречено куклен театър, както и спецификата и обемите на неговото разпространение и пазар. Въвеждането на ред в този „сив пазар“, както и отчитането на факта, че основният потребител на куклен театър - детето, най-често няма право на самостоятелен избор, а на опосредстван чрез институция (детско заведение), са от съществена важност при извършването на каквито и да било промени в дейността на куклените театри.

В заключение искаме да кажем, че АКТ-УНИМА, България е готова винаги да сътрудничи в посока подобряване дейността на куклените ни театри. Ние приветстваме назначаването на г-н Тодоров за заместник-министър и считаме нашето писмо за първа стъпка в помощ на неговата трудна мисия.

София, 8.7.2010 г.

За АКТ-УНИМА, България

Доц. Петър Пашов – председател

На същата дата АКТ-УНИМА, България изпраща и следното писмо, придружено с проект за Наредба.

*До Министерство на образованието, науката и младежта
До Министерство на културата
До Държавна агенция за закрила на детето*

Уважаеми Господа,

АКТ-УНИМА, България е асоциация на държавните, общински и частни куклени театри в страната и Български център на световната организация на куклените дейци УНИМА.

До

Г-н Вежди Рашидов –

министър на културата на Република България

Уважаеми г-н министър,

АКТ се обръща към Вас, за да изрази тревогата си от факта, че във всички досегашни публични изяви на Министерството на културата относно предстоящите промени в организацията, дейността и финансирането на българските държавни театри, словосъчетанието „куклен театър“ не бе споменато. А зад него стои един богат, многообразен, и за съжаление пълен с проблеми, творчески живот на 11 държавни, 2 общински, 7 драматично-куклени театри и над 30 частни куклено театрални формации.

В много градове от страната този живот е по-ярък, успешен и успешен от този на останалите културни институти, и често пъти се опитва да загъва „озоновите дупки“ в културния живот на съответния регион. Не можем да не споменем и водещата роля в международен план на българското

От години нашата асоциация се опитва да привае внимание на отговорните държавни институции върху една нередовно регламентирана и незаконна дейност, вихреца се в нашите начални училища и детски градини и криеца се под благовидното наименование „кулаен театър“. По няколко пъти в тесеца децата в тези заведения се облячват от „представления“ с най-млеко казано съмнителни от естетическа и възпитателна гледна точка качества. Не съществува никаква система за подбор и контрол над съдържанието и качествата на тази продукция, а трупите и индивидуалните изпълнители, които я осъществяват, никога не се появяват „на светло“, т.е. на каквито и да било публични изяви, фестивали и форуми. Според информацията, с която разполагаме, като „кулаен театър“ се разпространяват етвини шоу програмки, неколкопно разказани приказки, отпаднали от цирковите програми трикове, груби клоунади и т.н. Тези „мероприятия“ няпат за цел да възпитават и изграждат в подрастващите естетически и морални ценности, а са само повод за събиране на някакви пари, които после по неясни принципи се разпределят между изпълнителите и учебното заведение. Тъй като масовата практика е да не се издават и изискват билети, тази дейност противоречи на редица закони – счетоводни и данъчни, на закона за авторските права и др., но по-важното е, че противоречи на моралния, педагогически закон за непоказване пред децата на продукти с лошокачествено и вредно съдържание.

Според нашите проучвания, във всички страни на Европа, САЩ и Япония, съществуват наредби и правници, които регламентирант тази дейност, определят кой, кога и къде може да я осъществява, посочват пред какви органи или комисии от специалисти, педагози и детски психолози трябва да представи художествената си продукция, за да получи одобрение.

Смятаме, че процесите на промени, които текат в Министерството на културата и Министерството на образованието, науката и младежта са подходящ момент за решаване на проблема и въвеждане на ред. Затова предлагаме на Вашето внимание Проект за наредба, заимстван в голяма степен от Наредбата на Министерството на образованието в Република Гърция.

Очакваме Вашите отзиви за решаването на посочените по-горе проблеми.

София, 8.7.2010 г.

За АКТ-УНИМА, България

Доц. Петър Пашов – председател

Министерство на образованието, науката и младежта
Проект!

Наредба
за представянето на сценични произведения,
предназначени за деца

Тема: Одобряване и проследяване на театрални представления (кулаен театър и театър за деца).

Театърът е сложено, многокомпонентно изкуство, с богати изразни възможности и учебно възпитателна сила, което оказва силно влияние върху духовното и художественото развитие на детето и способства решително за цялостното оформяне на личността му.

Театърът, предназначен за деца и ученици трябва да върви в крак с целите на педагогиката, каквито са нравствено-

то и естетическото развитие, осъзнаването на духовните ценности, познаване и адекватно третиране на обществени проблеми.

Театралните спектакли трябва да отговарят на интересите и способността на учениците за възприемане, което е съобразено с възрастта им и да си служат със съвършено слово, безупречно съдържание и всички елементи, които предизвикат драматично вънание и духовно обновление в детето.

Предвид обстоятелството, че театралните спектакли представяни пред деца и ученици трябва да отговарят на посочените цели, Министерството на образованието, науката и младежта създава следните правила:

1. Създава специализирани работни групи за подбор на спектакли за деца и ученици към Министерството на образованието науката и младежта, както и към съответните Дирекции за предучилищно и училищно образование в населените места.

2. Задачата на тези комисии е да селектират театрални и кулаено-театрални спектакли, подходящи за гледане от децата.

3. Работната група, която функционира във всяка област, обсъжда и одобрява или отхвърля дадено театрално представление за ученици от всички училища в региона във основа на разпорежданията на настоящия документ и докладва за одобрението или отхвърлянето пред съответните служби към Министерството на образованието, науката и младежта.

Това одобрение касае спектаклите за деца и ученици, само в съответната област.

Театрална трупа, на която е дадено разрешение за представяне на спектакъла в една област и желае да ѝ се даде разрешение за друга област, трябва да внесе молба в съответната служба за предучилищно и училищно образование към Министерството на образованието науката и младежта със съответните документи.

Работната група, която функционира към Министерството на образованието науката и младежта, след като гледа съответното представление, докладва пред съответната служба за предучилищно и училищно образование за одобрението или отхвърлянето му.

В случай на отхвърляне се отменя автоматично и първоначалното разрешително, което е било дадено в регионалния център.

Регионалните служби за предучилищно и училищно образование информират задължително Министерството на образованието, науката и младежта за одобрението или отхвърлянето на разрешителното за представление, което се дава на дадена театрална трупа.

Регионалните служби трябва да изпратят в Министерството на образованието, науката и младежта видеозапис на конкретното театрално представление, която им се предоставя от театралните трупи, преди да получат одобрението за конкретното театрално представление.

4. Театрална трупа, която желае творбата ѝ да бъде преценена от споменатите по-горе работни групи, трябва да внесе следните документи:

а) Молба.

б) Копие на текста на пиесата.

в) Удостоверение от компетентните власти, удостоверяващо легитимността на театралната трупа и осигуряването на авторските права на произведението.

е) Поименен списък на артистите, които участват в театралното представление, както и на останалите сътрудници.

- Трябва да се представи също така и необходимите доказателствени данни за техните качества.

г) Фотокопие от учредителният акт на театралната трупа.

Театралните трупи, които внасят молба със съответните документи към Министерството на образованието, науката и младежта, могат или да ги изпратят по пощата или да ги внесат направо в Министерството на образованието, науката и младежта.

5. Времето, в което работната група ще гледа представления на театрални трупи се определя след съгласуване с регионалните служби за предучилищно и училищно образование или с тази служба в Министерството, към които функционират специализираните работни групи, според реда на подаване на съответните молби.

6. Подчертава се, че:

Разрешенията се издават за всеки отделен спектакъл само за една учебна година.

Разрешителните, които ще се издадат за театрални представления след месец април ще са валидни за следващата учебна година.

Разрешенията са валидни само ако се спазват необходимите условия и качеството на театралния спектакъл, за който са издадени.

Одобрението за театрални представления може да се отмени, ако комисията установи съществени промени в театралния спектакъл.

Компетентните служби за предучилищно и училищно образование могат да поискат от специализираната работна група да гледа повторно театралното представление на творбата, за която евентуално е дадено негативно мнение, ако има данни за преразглеждане на случая.

Също така работната група може да докладва пред съответната служба за предучилищно и училищно образование за театрално представление, което според нейното мнение трябва да бъде видяно от децата и учениците, дори и ако театралната трупа, която дава това представление, не е подала съответната молба.

7. Театралните трупи са задължени да информират службите за предучилищно и училищно образование, и училищата, които желаят да посетят със свои спектакли, поне 10 (десет) дни преди самото представление.

Същото задължение имат и директорите на училищата, в които ще има театрални представления. Те трябва да информират компетентната служба за предучилищно и училищно образование или поне 3 (три) дни преди представянето.

Не се разрешава, едно театрално представление да бъде гледано, ако не са спазени предпоставките и изискванията на този документ и отговорникът на театралната трупа не представи оригинала на даденото разрешение.

8. От съображение за уважение към театралното изкуство, както и от съображения за противопожарна и аварийна безопасност, се препоръчва на преподавателите учениците да гледат театралното представление в седалището на театралната трупа и в зали подходящи за изнасяне на театрални представления, като общински театри, културни центрове, кинотеатри и други подобни и да се избягват посещения

ята на театралните трупи в училищата за театралното представление, освен ако училището или детското заведение не разполага с подходяща театрална зала.

9. За да бъдат улеснени учениците, които се учат в училища, намиращи се далеч от седалищата на театралните трупи, се разрешава, след решение на учителския съвет, до два дена екскурзии за посещения на театрални представления.

10. Работната група за избор на представления за ученици ще наблюдава и докладва на компетентната служба за предучилищно и училищно образование за одобрението или отхвърлянето на театрални и кукалено-театрални представления, при условие че заинтересованите заедно с молбата подадат и удостоверение от признато професионално сдружение, че са професионалисти.

11. Не се разрешава по време на представянето, тегленето на жребий за раздаване на награди на децата.

12. Не се разрешава на учителите да оставят децата без надзор по време на театралното представление, както и пушенето и пиенето на кафе във фойето, по време на спектакъла.

13. За реализацията на представленията се използва оригинално разрешително, което е дадено или копие на разрешителното, заверено от съответната инстанция.

14. Директорите на детски градини и училищата за начално и средно образование се умоляват да изпратят до края на учебните занятия за учебната година към компетентните служби и за предучилищно, начално и средно образование, своите забележки за театралните представления, които са проследили възпитаниците им по време на учебната година.

Службите за предучилищно, начално и средно образование в градовете трябва да изпратят общ списък с основни представления в Министерството на образованието науката и младежта.

Изпращането на общи списъци трябва да завърши до 30 юни на съответната учебна година.

15. Директорите на детските градини и училищата в сътрудничество със съветите на преподавателите трябва да се погрижат, учениците да проследят колкото се може повече произведения на изкуството.

Министър:

И отново на същата дата АКТ-УНИМА, България изпраща писмо до Министерството на културата, до министър Вежди Рашидов, в което се казва и следното:

Искам да изкажа своето безпокойство от дейността на кукалените трупи в твй наречените „смесени“ драматично-кукални театри. Анализът на отчетите им показва, че превесът в дейността им е върху една „детска“ по адрес продукция с доста посредствено ниво, неедна за представяне, например, на форуми и фестивали. Много често тези постановки се осъществяват от колеги, непритежаващи нужните познания и опит в спецификата на кукаленото изкуство. (В това отношение изключение прави само театърът в Пазарджик.) Високото ниво на реализация на тази продукция се прави с цел да бъде прикрита липсата на интерес в публиката към продукцията на драматичния отдел в съответния „смесен“ театър.

Предлагам в контекста на предстоящите промени в устройството и финансирането на театрите, дейността

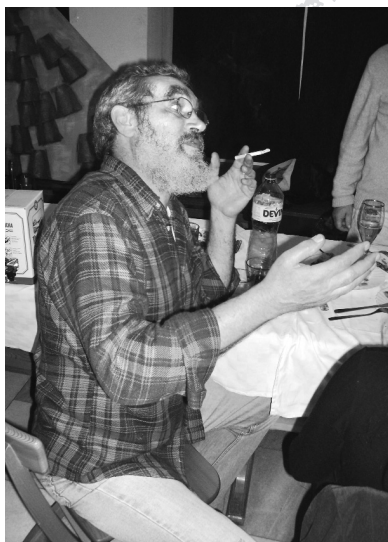
на „слесените“ да бъде обстойно анализирана, като за всеки отделен случай бъде преосмислен или освъвременен статутът на слесеното съществуване. Ние не твърдим, че непременно трябва да се отиде към разделяне на театрите по вид. Драматичната и кукаената сцени биха могли да останат - както и досега - в една сграда и под едно административно управление, но с отделно разписани бюджети и отделни художествени ръководства.

Особено пунктуално и прецизно е Становището на АКТ-УНИМА, България към проекта за Закон за сценичните изкуства, предадено на 21.10.2010 г. Публикуването на цялото Становище е невъзможно, без публикуването на проекта за Закон, тъй като коректно се позовава не негови раздели, точки и alineи. Но основното се свежда до решително отхвърляне на проекта. Ето и някои извадки от Становището:

Проектът за Закон за сценичните изкуства не регламентира базисни принципи за развитието на дейността на сценичните изкуства. В него няма преамбюл, който да обясни какви цели си поставя, какво реформира или променя. Няма стратегия за развитието на българската култура, въз основа на която да се определи развитието на сценичната дейност. Законът вменява развитието на изкуството като бизнес, а не като култура и духовна дейност. В него съществуват само количествени, но не и качествени критерии. В чл. 24 описаните критерии са предимно количествени и гитсва какъвто и да е критерий като: съдържание, качество, художествено въздействие, ефективност.

Би трябвало също да се обърне внимание на разликите в социално-икономическото състояние на регионите и съотношението на броя жители в даден регион и броя потенциални зрители на сценичната дейност, която се осъществява там.

Проектозаконът се опитва да лабира между европейски принципи и стандарти за сценична дейност и наши наследени от времето „соцпринципи“. Например, формата на собственост не определя дейността на дадена институция или трупа и в този смисъл законът не е за сценичната дейност, а за държавните организации. Дали една дейност е сценична по смисъла на този закон не зависи от мястото на проявата. Сцена може да бъде всяко място, на което се представя културен продукт пред публика.

След проведеното от АКТ-УНИМА, България обсъждане на театралната реформа, Стара Загора, 28.11.2010 г.

Относно цялостната философия на предложенния проект смятаме, че са предложени повече от в сега съществуващия ЗЗРК възможности за централизация, администриране и налагане на ограничения от страна на министъра на културата, което противоречи на свободата на творческите организации и личности, занимаващи се със сценична дейност.

Средствата за реализиране на творчески проекти са основополагащи за творческия процес, но тази материя не е конкретно формулирана и оразмерена. Критериите за финансирането на творчески проекти трябва да са ясно формулирани, защото в противен случай всеки министър може произволено да ги прелакне или промени. Трябва да се фиксира конкретно колко, каква част от бюджета на министерството и на какъв принцип се формира сумата, предоставена за реализиране на творчески проекти.

Проектът съдържа противоречиви послания и дава възможност за най-разнообразни тълкувания. Формулировката за това какви творби могат или не могат да се включват, трябва да е базирана на хуманистичните ценности на европейската цивилизация. Репертоарният план не дава цялостна възможност за оценка на творбата, такава оценка може да бъде направена въз основа на крайния художествен сценичен продукт.

АКТ-УНИМА, България, възразява срещу внасянето на този проектозакон за разглеждане в Народното събрание.

Предавателите на Министерство на културата да проведе широк обществен дебат, да бъде проучено и взето под внимание общественото мнение спрямо сценичните изкуства и каква ценност представляват те за обществото ни.

УС на АКТ-УНИМА, България
Председател:

Доц. Петър Пашов

